

Величко О. І.
асистент кафедри педагогіки та методики
початкової освіти Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА

Процес становлення незалежної демократичної України з її прагненням стати повноправним членом європейської спільноти передбачає всебічне утвердження в суспільному та індивідуальному бутті цивілізованих норм життя на основі загальнолюдських цінностей та духовних моральних і культурних засад життя українського народу. Тому мета сучасної української школи – не тільки сформувати необхідні компетенції, надати ґрунтовні знання з різних предметів, а й виховувати громадянина, патріота, національно свідомою собистість, яка цінує і красу рідного краю, шанобливо ставиться до культури свого народу, до представників усіх національностей, які проживають в Україні [3, с. 4]. Виходячи із напрямку та основних цілей, визначено основні завдання, які мають бути реалізовані з дітьми різних вікових категорій. Зусилля педагогів молодшої школи спрямовані на формування основних понять про народ, націю, суспільство, державу. В основній школі акцент ставиться на виховання потреби у збереженні і примноженні духовного й матеріального багатства українського народу. У старшій школі вчителі формують у своїх учнів активну громадянську позицію та відповідальність за долю України [4, с. 115].

Найважливішим у роботі вчителя вважаємо цілеспрямованість, систематичність і послідовність, а також відповідність змісту та формам виховної роботи, вимогам сьогодення та потребам сучасних школярів. Останні десятиліття у педагогічній літературі неодноразово піднімалося питання так званої «шароварної» виховної системи, як неефективної, а часом і згубної для формування істинного патріота України. Проте формальне і масове захоплення такими формами роботи з школярами все ж відіграло свою роль у сучасній педагогічній практиці, адже, що важливо для формування істинно цінних методів та програм, це спонукало багатьох теоретиків і практиків до жвавої дискусії, виявлення і поширення перспективного досвіду, створення систем, програм, клубів, громадських об'єднань та творчих груп, які мають на меті вироблення шляхів ефективного та змістовного виховання патріота цивілізованої демократичної України [5, с. 8].

Всі ми переконані, що ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави виявляється не лише у зачаруванні красою поезії Шевченка чи різнобарв'ям українського національного костюма, а у національній самосвідомості, правосвідомості, політичній культурі та культурі міжетнічних відносин. Національна самосвідомість – це особиста ідентифікація зі своєю нацією, віра в духовні сили та майбутнє, воля до праці на користь народу, усвідомлення моральних та культурних цінностей, знання історії, звичаїв, обрядів, символіки; система вчинків, які мотивуються любов'ю, вірою, волею, осмисленням відповідальності перед своєю нацією; це усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, необхідності досконалого володіння українською мовою. Домогтися визначених завдань можна лише колективом однодумців, щонає чіткі орієнтири, досвід і бажання працювати у цьому напрямку, а також прагнення до співпраці з позашкільними закладами, громадськими організаціями, батьками вихованців [2, с. 46]. Практична реалізація змісту

роботи з формування у школярів ціннісного ставлення до суспільства і держави здійснюється через:

- удосконалення фахової майстерності педагогів;
- впровадження сучасних методів виховної роботи;
- забезпечення єдності теми і змісту діяльності;
- організацію тісної взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

Сьогодні нескладно знайти сценарії заходів на тему патріотичного виховання, є викликає проблем пошук тематики заходів та адрес передового педагогічного досвіду. Проте, як свідчить практика, не завжди зміст і форма цікаві дітям і мають підтверджену ефективність. Саме тому перед нами постає питання вибору таких підходів, які б мали практичну цінність.

Найефективнішими, як показав досвід, сьогодні є проектні технології виховної роботи та організація виховної діяльності через КТС. Розмаїття проектів, як технології, дозволяє забезпечити посильну, неформальну участь кожної дитини у колективній справі, а часто й залучити її до реалізації ціннісної індивідуальної діяльності. А методика КТС сприяє як формуванню інформаційної культури й забезпеченню знань, так і конкретних компетентностей, які виявляються у переконаннях, діях, вчинках. Маємо позитивний досвід реалізації довготривалих проектів у школах «Доля моєї Батьківщини в долі моєї родини», «Історія рідного краю в історії моєї вулиці», «Видатні люди мого краю», «Моя країна – моїми очима», «Перлини народної мудрості» та інші. Ефективність методики КТС засвідчена такими загальношкільними святами, як «Запрошуємо на ярмарок», «Свято гарбузової каші», «Борщ – смачний улюбленець українського народу», «Свято рідної мови, «Як на Масляну у нас...» [1, с. 24].

Принциповими положеннями методики КТС при формуванні ціннісного ставлення до держави та суспільства є:

- соціальна спрямованість діяльності – вся колективна творча діяльність, спрямована на покращення розвитку своєї школи, на турботу про громадян (людей похилого віку та інвалідів), які її потребують, на відкриття невідомої сторінки історії, на турботу про куточок природи. Це все забезпечує залучення дитини до створення умов, у яких вона живе і в яких відбувається її громадянське становлення;

- демократичні стосунки – тільки в атмосфері доброзичливих, щирих, демократичних стосунків з дітьми збуджується інтерес до спільної діяльності. Такі стосунки не виключають вимогливості, але змінюється її характер – вимоги ставить не особисто педагог, а сама справа до всіх його учасників. У такий спосіб відбувається підготовка дитини до майбутньої діяльності, її орієнтація на поліпшення свого мікросередовища;

- розподіл колективу на мікроколективи – творчі групи, мікроколективи є або постійними (у межах одного класу), або тимчасовими (міжкласні або групи у класі). Основа розподілу – за інтересами, за бажанням, за місцем проживання.

- чергування творчих доручень (ЧТД) – періодичні перевибори органів учнівського самоврядування, чергування (обмін) постійними справами дорученнями між мікроколективами (через визначений проміжок часу) і таке

планування діяльності, за якого кожен із членів колективу обов'язково входить в одну з рад справи, є його організатором. КТС виключає розподіл колективу на актив і пасив. Усі «командирські» пости – почергові: сьогодні – ти, завтра – я, але завжди разом, за все – відповідаємо. Дана методика допомагає формувати свідомого, активного громадянина держави, який неформально вболіває за долю свого колективу, всієї громади, держави в цілому.

- розмаїтість діяльності – колективні творчі справи дозволяють комплексно вирішувати завдання патріотичного виховання школярів. Сприяє підвищенню ефективності патріотичного виховання тісна співпраця з батьківським активом. Практично це реалізуємо через спільне проведення заходів, вивчення в рамках «Клубу молодих батьків» традицій української етнопедагогіки. Грамотне педагогічне керівництво дозволяє активізувати і стимулювати патріотичне виховання в сім'ї, громаді. Останніми роками прослідковується тенденція до підвищення ролі навчальних закладів на селі як соціокультурних центрів. Тому використання потенціалу закладу не тільки як освітньої установи дозволяє нам максимально залучити можливості для формування у підростаючого покоління свідомого ставлення до держави і суспільства. Постійне оновлення структури учнівського та державно – громадського самоврядування – це ще один важливий чинник успішності роботи, забезпечення її результативності [2, с. 45].

На жаль, немає чітких критеріїв чи загальноприйнятих методик визначення ефективності роботи з патріотичного виховання. Має пройти багато часу, перш ніж ми пересвідчимося у правильності обраних нами напрямків та методів, які знайдуть своє вираження у тій життєтворчості, яку вибудовуватимуть наші випускники, все ж можна зробити висновки про те, що дитина з переконаннями про велич і красу рідної мови, багатства культурної спадщини, необхідність вивчати і примножувати славу рідного народу, бути активним творцем його добробуту – нехай маленький, але все ж патріот своєї Вітчизни. А саме такими є наші учні. Тому можна зробити висновки про те, що ефективною є та робота, яка:

-задовольняє потреби дитини у пізнанні і розумінні цінності своєї країни;

- відповідає віковим особливостям вихованця і є змістовною, корисною, цілеспрямованою та розвивальною по суті;
- сприяє співпраці досвідчених і мудрих, творчих і наполегливих педагогів-одномисльців;
- спрямована на потенційні можливості сім'ї, навчального закладу, громади, соціуму.

Список використаних джерел

1. Бартош В. Ціннісне ставлення особистості до рідного краю як психолого-педагогічна категорія. Сучасна школа України. 2016. №10, С.23-25.
2. Боришевський М. Праця у становленні громадянина: Для Вас, батьки. Початкова школа. 2017. №2. С. 44-48.
3. Магдик О.О. Громадянська освіта і патріотичне виховання в сучасній школі. Виховна робота в школі. 2015. № 1, С.4.
4. Тарасенко Г.С. Організація естетичного сприймання природи учнями початкових класів. Київ, 2002. С.156
5. Хроменко І. Використання методу проєктів у навчально– виховному процесі. Сучасна школа України. 2019. №8, С.8-9